

Uczniowie niepełnosprawni – uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Monika Gołubiew – Konieczna
Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna Nr 7
w Gdańsku

Osoba niepełnosprawna

- o „Niepełnosprawną jest osoba której stan fizyczny lub/i psychiczny trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza albo uniemożliwia wypełnianie zadań życiowych i ról społecznych zgodnie z normami prawnymi i społecznymi” (Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej)

Osoba niepełnosprawna

Niepełnosprawność obejmuje różne ograniczenia funkcjonalne jednostek ludzkich w każdym społeczeństwie, wynikające z uszkodzenia zdolności wykonywania jakichś czynności w sposób uważany za normalny.

Ograniczenia te mogą mieć charakter: stały lub przejściowy, całkowity lub częściowy, mogą dotyczyć sfery fizycznej, psychicznej lub sensorycznej.

Osoba niepełnosprawna

- o 01-U – upośledzenie umysłowe
- o 02-P – choroby psychiczne
- o 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu
- o 04-L – choroby narządu wzroku
- o 05-R -upośledzenie narządu ruchu
- o 06-E – epilepsja
- o 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia
- o 08-T – choroby układu pokarmowego
- o 09-M – choroby układu moczowo – płciowego
- o 10-N – choroby neurologiczne
- o 11-I – inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego

Osoba niepełnosprawna

- o posiada orzeczenie o niepełnosprawności (od 0 do 16 roku życia) lub o stopniu niepełnosprawności (od 16 roku życia)
- o wydają tzw. komisje lekarskie
- o przydają się do: zasiłków pielęgnacyjnych, darmowych przejazdów, refundacjach PFRON, rentach, dłuższych urlopach macierzyńskich i innych
- o **nie przydają się w przedszkolu i w szkole**

Uczeń niepełnosprawny

to uczeń z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, który z uwagi na zaburzenia i odchylenia rozwojowe o zróżnicowanej etiologii, wymaga zastosowania specjalnej organizacji procesu edukacyjnego w zakresie: organizacji warunków technicznych, metod i środków stosowanych w procesie dydaktycznym, kształtowania relacji społecznych, współpracy ze środowiskiem rodzinnym

NACISK NA POTRZEBY EDUKACYJNE – czego uczeń potrzebuje w systemie edukacji,

Uczeń niepełnosprawny

- o niewidomy i słabo widzący
- o niesłyszący i słabo słyszający
- o z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją
- o z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym
- o z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera
- o z niepełnosprawnościami sprzężonymi (dwie lub więcej z ww.)

Uwaga!

- o tak więc osoba niepełnosprawna nie zawsze jest niepełnosprawnym uczniem
- o w medycynie jest więcej niepełnosprawności, w oświacie = zdecydowanie mniej (wykluczone są wszystkie choroby przewlekłe, długotrwałe, dysfunkcje mowy...)
- o jeżeli uczeń ma tylko orzeczenie z komisji lekarskiej, zawsze proszę wysłać go do Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej

Uczniowie słabo słyszący i niesłyszący

Grupa zróżnicowana, czynnikami które w istotny sposób wpływają na funkcjonowanie ucznia z uszkodzonym słuchem są:

- o czas uszkodzenia
- o stopień uszkodzenia
- o moment wyposażenia dziecka w aparaty słuchowe lub implant
- o środowisko rodzinne (słyszący czy niesłyszący rodzice)
- o skuteczność i intensywność oddziaływań terapeutycznych

Uczniowie słabo słyszący i niesłyszący

- o mają mały zasób słownictwa biernego i czynnego
- o są konkretni, nie rozumieją abstrakcyjności języka („pies koło budy”, co najmniej, liczby nieujemne)
- o nie umieją lub niewprawnie umieją komunikować się z otoczeniem
- o z trudem wyodrębniają i różnicują poszczególne dźwięki z otoczenia

Nauczyciel musi zwracać uwagę na specjalne potrzeby ucznia:

- o jakość i funkcjonowanie aparatu słuchowego
- o komunikację wspomagającą (fonogesty, migi)
- o niski poziom hałasu w klasie
- o właściwe miejsce w ławce z pomocnym kolegą
- o korzystanie z pomocy wizualnych
- o źródło i jakość dźwięku (nauczyciel stoi, gdy mówi i rezygnuje z ozdób twarzy)
- o zwiększanie czasu na udzielanie odpowiedzi
- o upewnianie się, czy uczeń zrozumiał pytanie lub polecenie
- o trudności z rozumieniem słowa pisanego, skojarzeń semantycznych, „osi czasu”... – treść czytanek, lektur

Uczniowie niewidzący i słabo widzący

- o wyróżniamy uczniów: całkowicie niewidomych, z resztkami wzroku, dzieci słabo widzące
- o ważny jest stopień ostrości wzroku, ale też dyspozycje indywidualne, kondycja psychiczna i stan zdrowia, środowisko fizyczne (oświetlenie, powiększenie) i środowisko społeczne (akceptacja)

Ważne: jak uczeń funkcjonuje ze swoją wadą wzroku!!!

Uczniowie niewidzący i słabo widzący

- o uszkodzenie centralne – uczeń swobodnie porusza się, ale ma trudności w czytaniu, pisaniu, odróżnianiu szczegółów istotnych na obrazkach i mapach...
- o uszkodzenie obwodowe – uczeń czyta drobny druk, zauważa lecący samolot, ale ma trudności z poruszaniem się w przestrzeni, spada ze schodów, nie chwyta rzuconej do niego piłki,

Uczniowie niewidzący i słabo widzący

Dodatkowo uczniom tym przeszkadzają:

- o mroczki
- o zez
- o oczopląs
- o zaburzenia adaptacji do zmiennego oświetlenia (często wieczorem, kontrasty świetlne)
- o światłowstręt
- o daltonizm
- o zaburzenia akomodacyjne (zaburzenie zdolności do patrzenia na przedmioty znajdujące się w różnej odległości)

Nauczyciel musi zwracać uwagę na specjalne potrzeby ucznia:

- o stan okularów
- o oświetlenie
- o specjalistyczne pomoce ułatwiające funkcjonowanie
– z jakich ma dany uczeń korzystać
- o pomoce, jakie muszą przygotowywać nauczyciele
(często powiększone i wypukłe)
- o miejsce w ławce blisko tablicy
- o kontrast kredy i tablicy
- o możliwość ruchu i obejrzenia z bliska eksponatów
(dotknięcie) – zasada „blisko i z możliwością dotyku”
- o zwiększenie czasu na prace pisemne
- o przewagę odpowiedzi ustnych nad pisemnymi

Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową

trudności edukacyjne zależą od:

- o rodzaju uszkodzenia (ośrodkowy czy obwodowy układ nerwowy)
- o okresu powstania niepełnosprawności (od urodzenia czy nabyta)
- o stopnia niepełnosprawności, umiejscowienia niepełnosprawności

UWAGA!!!

inne jest dziecko np. po wypadku komunikacyjnym na wózku inwalidzkim – niesprawne tylko nogi,

a inne dziecko na takim samym wózku z Mózgowym Porażeniem Dziecięcym – oprócz niesprawnych nóg inaczej u tego dziecka funkcjonują procesy poznawcze, procesy percepcyjne

a inne dziecko z afazją ruchową – może być sprawne fizycznie a uszkodzony jest tzw. ośrodek ruchowy mowy w mózgu

Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową

- o trudności edukacyjne uczniów z niepełnosprawnościami ruchowymi wynikają stąd, że każda aktywność szkolna wiąże się z ruchem - a ruch jest ograniczony
- o rozwój poznawczy dziecka opiera się na własnej aktywności i samodzielnie zdobywanych doświadczeniach – a to jest ograniczone

Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową

MPD – zespół niepostępujących objawów wynikających z trwałego uszkodzenia mózgu znajdującego się w stadium nie zakończonego rozwoju

- o niedowład i porażenia kończyn, zaburzenia napięcia mięśniowego, występowanie ruchów mimowolnych, zaburzenia równowagi i niezborność ruchów
- o upośledzenie umysłowe różnego stopnia, także mniejsze możliwości intelektualne
- o padaczka
- o zaburzenia mowy różnego stopnia i różnego typu
- o zaburzenia wzroku i zaburzenia słuchu
- o zaburzenia koordynacji wzrokowo – ruchowej, lateralizacji, somatognozji (zaburzenia schematu ciała), orientacji przestrzennej, koncentracji uwagi

Nauczyciel musi zwracać uwagę na specjalne potrzeby ucznia:

- o zapewnienie odpowiedniego miejsca do siedzenia i stanowiska pracy
- o możliwość ruchu, wyprostowania się czy relaksacji
- o zapewnienie odpowiedniej pomocy podczas pisania i czytania
- o możliwość wykorzystywania w pracy komputerów i oprogramowania
- o konieczność wydłużenia czasu, rozdzielania pracy na krótsze sekwencje
- o wspieranie porozumiewania się ucznia niemówiącego za pomocą metod komunikacji niewerbalnej
- o pokazanie rówieśnikom, jak mogą udzielać pomocy fizycznej

Uczniowie z upośledzeniem umysłowym – niepełnosprawnością intelektualną

- o w stopniu lekkim – najliczniejsza, bardzo zróżnicowana grupa uczniów!!!
- o w stopniu umiarkowanym i znacznym

Uczniowie z upośledzeniem umysłowym – niepełnosprawnością intelektualną

mają charakter globalny i obejmują

- o funkcje instrumentalne (percepcja, uwaga, pamięć, myślenie, mowa, sprawność motoryczna i manualna)
- i
- o funkcje kierunkowe (motywacja do uczenia się, kontrola emocjonalna, krytycyzm)

trudności w rozwoju myślenia abstrakcyjnego, które, zgodnie z teorią Piageta, wykształca się około 12 roku życia

Uczniowie z upośledzeniem umysłowym – (niepełnosprawnością intelektualną) w stopniu lekkim

- o opanowanie podstawowych technik szkolnych: czytania, pisania, liczenia, rozwiniętego wypowiedzania się na temat
- o trwałe zapamiętywanie treści, z bardzo słabą umiejętnością logicznego powiązania ze sobą tych treści
- o Przystawanie pojęć, definiowanie tych pojęć, budowanie systemu pojęć szczególnie na poziomie abstrakcyjnym (matematyka, fizyka, chemia)
- o zaburzona nietrwała uwaga, utrudniająca selekcjonowanie informacji
- o wydawanie opinii, sądów, argumentowanie, wartościowanie
- o odbiór intencji i rozumienie innych osób

Uczniowie z upośledzeniem umysłowym – (niepełnosprawnością intelektualną) w stopniu umiarkowanym i znacznym

- o zdecydowanie ograniczone możliwości edukacyjne
- o duże nieprawidłowości w rozwoju psychofizycznym (zaburzone procesy poznawcze, percepcyjne, rozwój ruchowy, społeczno – emocjonalny, opóźniony rozwój mowy a nawet brak mowy)
- o wymagają odmiennej organizacji pracy, łączenia nauczania i wychowania

Nauczyciel musi zwracać uwagę na specjalne potrzeby ucznia:

- o pracę w oparciu o „konkrety” i metody aktywizujące
- o angażując wszystkie zmysły (polisensoryka)
- o stosując nagrody w formie „konkretów” i „form społecznych” (jednocześnie)
- o dzielenia zadań na części i nadzór nad wykonywaniem tych zadań
- o konieczność niesienia pomocy w budowaniu integracji pomiędzy rówieśnikami (proces wchodzenia w relacje społeczne)
- o dostosowanie sposobu mówienia nauczyciela do poziomu rozumienia ucznia
- o wdrażanie do samodzielności – wskazywanie uczniom związków pomiędzy wiedzą nabywaną na zajęciach a jej wykorzystaniem w praktyce w codziennym życiu
- o samoobsługę, niezależność

Uczniowie z autyzmem

bardzo różnorodna grupa, a cechy wspólne to:

- o poważne i rozległe deficyty w zachowaniach społecznych
- o opóźnienia i deficyty w nabywaniu kompetencji mowy i języka
- o ograniczone, sztywne, powtarzające się zachowania i zainteresowania

(ponadto odnotowuje się zachowania autostymulacyjne, agresywne, autodestrukcyjne i destrukcyjne, padaczkę i obniżone możliwości intelektualne)

Uczniowie z autyzmem

- o trudności w uczeniu się czegoś nowego – powracanie do sztywnych, stereotypowych działań
- o porzucają zadania, które mają wykonywać samodzielnie
- o brak inicjatywy – pozostawione samodzielnie stosują stereotypy i autostymulacje
- o nie są w stanie zastosować tego, czego się nauczyły w jednej sytuacji do innej sytuacji
- o duża łatwość zapamiętywania wzrokowego
- o nie integrują się z rówieśnikami

Nauczyciel musi zwracać uwagę na specjalne potrzeby ucznia:

- o „rodzaj” autyzmu i dostosowanie do niego form pracy (autyzm, zespół Aspergera, zespół semantyczno – pragmatyczny)
- o występujące sprzężenia (szczególnie z upośledzeniem umysłowym)
- o konieczność kontaktu z osobą diagnozującą
- o konieczność zapewnienia pracy „jeden na jeden”
- o zadania krótkie, polecenia konkretne, bezpośrednio nagradzane za wykonanie, „świat uporządkowany”

Rewalidacja

- o ujęcie szerokie – praca nauczyciela zgodnie ze specjalnymi potrzebami danego ucznia
- o ujęcie wąskie – dodatkowe zajęcia usprawniające, korygujące, doskonalące, wyrównujące pracę zaburzonych, najśłabszych funkcji i kompensujące ich pracę funkcjami najmniej zaburzonymi, najlepszymi

Potrzeby „zwyuczajne”

Takie, jak wszystkich ludzi, w tym:

- o rozwijania zainteresowań – kółka, zajęcia pozalekcyjne
- o poczucie sukcesu – bycie „dobrym” w jakiejś dziedzinie
- o przynależności do grupy – posiadanie kolegi, przyjaciela, integracja z zespołem klasowym
- o poczucie bezpieczeństwa psychicznego – uznanie szkoły jako miejsca przyjaznego, do którego „chce się iść”

o Dziękuję za uwagę!